

The Impact of Macroeconomic Indicators on Social Responsibility of Companies

Hossein Shafiei¹, Ahmad Khodamipour², Mohsen Dastgir³

Received: Mar. 14, 2017; Accepted: Oct. 28, 2017

Extended Abstract

In recent years, the social and environmental responsibility of businesses and the influencing variables were considered by environmental activists and different groups using financial reports of the businesses. Social responsibility of companies is of “business ethics”, which deals with the role of companies in social domain. Business social responsibility is a set of tasks and commitments, which the firm should fulfill them in order to maintain, take care, and help the community operating in which. In addition, the impact of macroeconomic aspects, such as Gross Domestic Products (GDP), inflation, and rate of return without risk, on social and environmental responsibility of companies is of great concern to environmental activists. The current study aimed at evaluating the association between macroeconomics indices and changes in the level of social and environmental disclosure noted in financial reports and notes. The current quasi-experimental interdisciplinary study, covering accounting and economics, was conducted on 79 companies from 2001 to 2014. The multivariate regression and table data analysis were used for theory testing using the fixed effect method. To assess the social and environmental responsibility, the KLD index was employed. Results of data analysis and theory testing showed no significant association between macroeconomics indices- such as inflation and GDP- and changes in the level of social and environmental responsibility of the firms.

Keywords: gross domestic product, institutional ownership, rate of return without risk, rate of inflation, social and environmental responsibility

1. PhD Candidate of Accounting, Department of Accounting, Khorasgan Branch, Islamic Azad University, Khorasgan, Isfahan, Iran.

✉ hossein.shafiei@khuif.ac.ir

2. Assistant Professor of Accounting, Department of Accounting, Faculty of Economic and Management, Shahid Bahonar University of Kerman, Iran.

✉ khodamipour@uk.ac.ir

3. Professor of Accounting, Department of Accounting, Faculty of Humanities and Literature, Khorasgan Branch, Islamic Azad University, Khorasgan, Isfahan, Iran.

✉ m.datgir@khuif.ac.ir

Introduction

In recent decades, the increasing trend of industrial progress in one hand, and limited natural and environmental resources on the other hand, are drawn the attention of human communities toward environmental protection. Under such circumstances, the increasing demand from corporates stakeholders to accept their social responsibilities promotes them to be involved in social and environmental responsiveness. Due to globalization, the corporates in the developing countries show interest toward global markets; hence, they should exhibit their social and environmental responsibility in order to be accepted in such markets (Alikhani & Maran Jouri, 2013, 47).

Many experts believe that due to many reasons such as privatization and transferring the economic power from state agencies to private organizations, and consequently, shrinking the government, the governments do not have adequate force to combat social and environmental problems and need the cooperation of private organizations. In addition, by the expansion of globalization, interaction between the countries, and insufficient internal sources, the companies are scrambled in a competition with other rivals in order to attract capitals. One of the main consequences of investment and competition in today world, compared with the past, is the huge attempt of companies to legitimize their actions and performances in the previous years. Some believe that the place of countries in the list of environment-friendly nations is always improved by the economics growth; companies also always trying to improve and ameliorate their place and their situation in maintaining public capital and the environment (Asghari & Salarnazar, 2013, 49).

Purpose

Based on the complications and requirements of today communities as well as rules and regulations set by the communities, which following them means respecting human communities requirements, the current study aimed at evaluating the impact of different economic indicators on different aspects of environmental and social information disclosure by the businesses. The current study main objective is to answer the following question: What are the impacts of macroeconomic indices, such as GDP, inflation rate, and the rate of return without risk, on the disclosure of social and environmental information by businesses?

Methodology

The current quasi-experimental, retrospective, multiple correlation study was conducted on all the companies listed in Tehran Stock Exchange, Iran, from 2001 to 2014, using the knockout sampling method.

Result

Results of testing the first theory: The first theory of the study aimed at evaluating and explaining the relationship between the rate of inflation and the level of changes in social and environmental responsibility of the firms. Based on the statistical analyses, $t=0.003$, and variable coefficient $=-528.2$ at 95% Confidence Interval (CI), significant negative association between the variables, and level of changes in social and environmental responsibility of companies, the theory was accepted.

The main objective of the second theory is to evaluate the relationship between the levels of GDP and changes in the disclosure of social and environmental responsibility by the companies. The variable coefficient of GDP was 3.0103 with the probability of statistics in the model of 0.014 at 95%CI; hence, a significant positive relationship was observed between GDP and changes in the level of disclosure of social and environmental responsibility by companies and accordingly the second theory was also accepted.

The main objective of the third theory was to evaluate the relationship between the rate of return without risk and the level of changes in the disclosure of social and environmental responsibility by companies. High t value of 0.1630 for the rate of return without risk showed that changes in the rate of return without risk had no impact on the level of changes in the disclosure of social and environmental responsibility by the companies. Commanding heights in the economy is of the possible reasons for no impact of the rate of return without risk on the level of disclosure of social and environmental responsibility by companies; for example, determining the rate of interest paid on deposits by the government and some other restrictions.

Findings

Results of the evaluation of other variables in the model showed a significant positive relationship between the institutional ownership and social responsibility of the companies based on the value coefficient of 2.8402 and $t=0.027$ at 95% CI. In addition, results of the current study indicated that by changing the size of companies, for per unit change, the level of social responsibility disclosure changes 0.3237.

Conclusion

Results of data analysis in the current study showed a significant inverse correlation between the rate of inflation and social and environmental responsibility of the companies. The relationship indicated the increased risk of social and environmental damage under inflation conditions. Also, the results indicated that by increasing GDP, the social and environmental disclosure indices improve. The institutional ownership is another variable affecting the social responsibility of companies; it is also supported by the theory proposed in social and environmental affairs, such as legitimacy, stakeholders, and agency theories. Results of the current study also showed no significant relationship between the rate of return without risk and level of changes in disclosure of social responsibility; the reason can be attributed to intervention of government in different economic affairs. Results of the current study were in agreement with those of Salehi et al., (1998), while inconsistent with those of Ugly (2001), Data et al. (2005), and Asghari et al. (2013).

Interdisciplinary
Studies in the Humanities

Abstract

Bibliography

- Abdur Rouf, M. D. (2011). The corporate social responsibility disclosure. *Business and Economic Research Journal*, 2(3), 19-32.
- Adam, C. A. (2002). Internal organizational factors influencing corporate social and ethical reporting: Beyond current theorizing. *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, 15(2), 223-250. doi: 10.1108/09513570210418905
- Alikhani, R., & Maranjori, M. (2014). Application of social and environmental information disclosure theories. *Journal of Accounting and Auditing studies*, 3(9), 46-73.
- Amadeh, H., Hagh-Dost, E., & Aezami, A. (2009). A survey on the relation between greenhouse gases and GDP in Iran. *Economic Research Review*, 4(9), 209-237.
- Asghari, M., & Salarnazar, S. (2013). The effect of foreigner investment on the quality of life environment in MENA Countries. *Journal of Economic Growth*, 3(9), 1-30.
- Asian Development Bank (ADB) (2001). *Asian environmental outlook 2001*. Manila: ADB.
- Bolton, B. (Jurn. 11, 2013). Corporate social responsibility and bank performance. *Working Paper*. doi: 10.2139/ssrn.2277912
- Cheung, Y. L., Tan, W., Ahn, H., & Zhang, Z. H. (2009). Does corporate social responsibility matter in Asian emerging markets?. *Journal of Business Ethics*, 92, 401-413. doi: 10.1007/s10551-009-0164-3
- Cropper, M., & Griffiths, C. (1994). The interaction of population growth and environmental quality. *The American Economic Review*, 84, 250-254.
- Darrat, A., Kherfi, S., & Soliman, M. (2005). FDI and economic growth in CEE and MENA countries: A tale of two regions. *Economic Research Froum 12 Annual Conference*, Grand Hyatt, Cairo, Egypt.
- Dasgupta, P., & Maler, K. G. (1994). Poverty, institutions and the environmental resource base. *World Bank Environment Paper*, 9, 1-65.
- Egli, H. (2001). Are cross-country studies of environmental kuznets curve misleading? new evidence from time series data for Germany. *Discussion paper*, Ernst. moritz arndt university of greifs wald.
- El Ghouli, S., Guedhami, O., Kwok, C. C. Y., & Mishra, D. R. (2011). Does corporate social responsibility affect the cost of capital?. *Journal of Banking & Finance*, 35(9), 2388-2406.
- Ghasemi, A. (1996). *A survey on the pattern of loom managers CSR at national industry organization* (M.A. Dissertation). Management faculty, Tehran University, Tehran, Iran.
- Heidarpour, M. (2013). *The effect of CSR on investment advices* (Unpublished M.A. Thesis). Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran, Iran.

- Kuznets, S. (1955). Economic growth and income inequality. *American Economic Review*, 49, 1-28.
- Loannou, I., & Serafeim, G. (2010). The impact of corporate social responsibility on investment recommendations. SSRN [Working Paper]. Academy of Management, Harvard Business School.
- Mansoori, F., Saghafi, A., & Mousapour, N. (2015). Modeling of accounting doctoral thesis with emphasis on solution for financial problems. *Interdisciplinary Studies in the Humanities*, 1, 173-207. 10.7508/isih.2015.25.007
- Masaeli, M., Javadian, S. A. & Haghifam, M. (2014). Assessing life environment benefits for distributed generation and comparing it with thermal power base on the effect of product pollution on human health. *24th Electronic International Conference*, Tehran, Iran.
- Pourzamani, Z., Talebnia, G., Jahanshad, A. (2009). Efficiency evaluation of financial variables and economic variables in financial distress prediction models in Tehran Stock Exchange. *Journal of the Accounting and Auditing Review*, 16(2), 67-83.
- Rezaei, M. & Movahedi Beknazar, M. (2010). Necessity of conversation between economics and psychology. *Interdisciplinary Studies in the Humanities*, 2, 59-88. doi: 10.7508/isih.2010.07.003
- Saleh, I., Sadat-Barikani, S. H., & Yazdani, S. (2009). A survey on the relation between GDP and greenhouse gases in Iran. *Agriculture Economic*, 17(6), 19-41.
- Saleh, M., Norhayah, Z., & Rusnah, M.. (2010). Corporate social responsibility disclosure and its relation on institutional ownership: Evidence from public listed companies in Malaysia. *Managerial Auditing Journal*, 25(6), 591-613. Doi: 10.1108/02686901011054881
- Senobar, N., Khalili, M., & Saghafian, H. (2011). A survey on the relation between corporate social responsibility and companies financial performance. *Journal of Business Management Research*, 2(4), 28-52.
- Servaes, H., & Tamayo, A. (2013). The impact of corporate social responsibility on firm value: The role of customer awareness. *Managerial Auditing Journal*, 59, 1045-1061. doi: 10.2307/23443926
- Suri, M., & Chapman, L. (1998). Large shareholders as monitors: Is there a trade-off between liquidity. *Journal of finance*, 53, 65-98.
- Tiago, M. (2009). *Effects of corporate social responsibility on brand value* (unpublished Thesis). Universidad de Salamanca.
- Tsoutsoura, M. (2004). *Corporate social responsibility and financial performance* [Working Paper]. US: Haas School of Business, University of California.
- Udo, E. A., & Obiora, I. K. (2006). Determinants of foreign direct investment and economic growth in the West African monetary zone: A system equations approach, GTAP. paper

Interdisciplinary
Studies in the Humanities

Abstract

presented at *the 9th Annual Conference on Global Economic Analysis*, Addis Ababa, Ethiopia.

Waddock, S. A., & Gravesl, S. B. (1997). The corporate social performance- financial performance link. *Strategic Management Journal*, 18(4), 303-319. doi: 10.1002/(SICI)1097-0266(199704)18:4%3c303::AID-SMJ869%3e3.0.CO;2-G

Zavgren, C. V. (1985). Corporate social responsibility disclosure and its relation on institutional ownership: Evidence from public listed companies in Malaysia.

Interdisciplinary
Studies in the Humanities

Vol. 10
No. 1
Winter 2017

تأثیر شاخص‌های کلان اقتصادی بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها

حسین شفییعی*^۱، احمد خدای پور^۲، محسن دستگیر^۳
دریافت: ۱۳۹۵/۱۲/۲۴؛ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۸/۰۶

چکیده

در سال‌های اخیر همواره مسئولیت اجتماعی و زیست محیطی شرکت‌ها و ابعاد تأثیرگذار بر آن، از دیدگاه حافظان محیط زیست و اقبشار مختلف استفاده‌کننده از گزارش‌ها و صورت‌های مالی شرکت‌ها مورد توجه بوده است. مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها از جستارهای «اخلاق کسب‌وکار» است که به بررسی نقش شرکت‌ها در حوزه اجتماع می‌پردازد. مسئولیت اجتماعی شرکتی، مجموعه وظایف و تعهداتی است که شرکت باید در راستای حفظ، مراقبت و کمک به جامعه‌ای که در آن فعالیت می‌کند، انجام دهد. همچنین همواره تأثیر ابعاد مختلف اقتصاد کلان، همچون تولید ناخالص داخلی، نرخ تورم و نرخ بازده بدون ریسک بر مسئولیت اجتماعی و زیست محیطی شرکت‌ها، برای طرفداران محیط زیست موضوعی مهم تلقی شده است. مقاله حاضر با هدف بررسی رابطه بین شاخص‌های کلان اقتصادی با تغییرات سطح افشای موارد مرتبط با اجتماعی و زیست محیطی که در صورت‌های مالی و یادداشت‌های همراه این صورت‌ها، انجام شده است. این مقاله به روش شبه‌تجربی با بررسی ۷۹ شرکت، در سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۳ به صورت میان‌رشته‌ای بین حسابداری و اقتصاد انجام شده است. برای آزمون فرضیه‌ها از رگرسیون چندگانه و داده‌های تابلویی با روش اثرات ثابت استفاده شده و برای سنجش مسئولیت اجتماعی و زیست محیطی، شاخص کی‌ال‌دی به کار گرفته شده است. نتایج تحلیلی داده‌های پژوهش و آزمون فرضیه‌ها نشان داد، بین شاخص‌های کلان اقتصادی همانند نرخ تورم و تولید ناخالص داخلی و نمره تغییرات افشای مسئولیت اجتماعی و زیست محیطی شرکت‌ها، رابطه معناداری وجود دارد. همچنین نتایج نشان داد بین نرخ بازده بدون ریسک و مسئولیت اجتماعی و زیست محیطی شرکت‌ها، رابطه معناداری وجود ندارد.

کلیدواژه‌ها: تولید ناخالص داخلی، مالکیت نهادی، مسئولیت اجتماعی و زیست محیطی، نرخ بازده بدون ریسک، نرخ تورم.

۱. دانشجوی دکتری حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان، اصفهان، ایران (نویسنده مسئول).
hossein.shafiei@khuisf.ac.ir
۲. دانشیار حسابداری، دانشکده اقتصاد و مدیریت، دانشگاه شهید باهنر، کرمان، ایران.
khodamipour@uk.ac.ir
۳. استاد حسابداری، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان، اصفهان، ایران.
m.datgir@khuisf.ac.ir

طی دهه‌های اخیر، روند فزاینده پیشرفت صنعتی از یک سو و محدودیت منابع طبیعی و زیست‌محیطی از سوی دیگر، توجه جامعه بشری را به مسئله حفظ محیط زیست جلب کرده است؛ در این شرایط تقاضای روزافزون ذی‌نفعان از شرکت‌ها برای پذیرش مسئولیت‌های اجتماعی، شرکت‌ها را نیز به درگیر شدن در مسئولیت‌های زیست‌محیطی و اجتماعی تشویق می‌کند. در اثر جهانی شدن، شرکت‌های کشورهای در حال توسعه مایل به حرکت به سوی بازارهای جهانی هستند و از این رو برای کسب مقبولیت در بازارهای جهانی، باید نشان دهند که در حال ایفای مسئولیت‌های زیست‌محیطی و اجتماعی‌شان هستند (علی‌خانی و مران‌جوری، ۱۳۹۲، ۴۷).

بسیاری از صاحب‌نظران معتقدند، به دلایلی همچون خصوصی‌سازی و انتقال قدرت اقتصادی از دولت‌ها به سازمان‌ها و در نتیجه، کوچک شدن دولت‌ها، امروزه این دولت‌ها منابع و قدرت لازم را برای حل مشکلات اجتماعی و زیست‌محیطی ندارند و سازمان‌ها باید دولت‌ها را در این زمینه یاری کنند. در این راستا در سال‌های اخیر، در سطح جهان، پیشرفت‌های قابل توجهی در زمینه مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها^۱ صورت گرفته و مدیران سازمان‌ها در سطح جهانی توجه زیادی به این مفهوم می‌کنند (صنوبر، خلیلی و ثقفیان، ۱۳۸۸، ۲۹). همچنین با گسترش فرایند جهانی شدن و ارتباط متقابل کشورها و ناکافی بودن منابع داخلی، شرکت‌ها ناگزیر از جذب سرمایه و رقابت تنگاتنگ با سایر رقبا هستند. یکی از مهم‌ترین آثار سرمایه‌گذاری و رقابت در جهان رقابتی امروز در مقایسه با گذشته، تلاش شرکت‌ها برای مشروعیت بخشیدن به فعالیت و عملکردشان در سال‌های گذشته است. برخی نظریه‌ها بیان می‌کنند، با بهبود شرایط اقتصادی همواره جایگاه کشورها از نظر توجه به محیط زیست بهبود می‌یابد و شرکت‌ها نیز به همین منظور در سطح جامعه، پیوسته درصدد بهتر شدن و بهتر نشان دادن موقعیت و شرایط خود در حفظ منافع عمومی و محیط زیست هستند (اصغری و سالارنظر، ۱۳۹۲، ۴۹).

سایمون اسمیت کوزنتس^۲ در مقاله مشهور خود با عنوان رشد اقتصادی و نابرابری درآمد، در سال ۱۹۹۵ این پرسش را مطرح کرد که چگونه نابرابری درآمد طی فرایند رشد اقتصادی یک کشور تغییر می‌کند؟ در سال‌های اخیر اقتصاددانان محیط زیست و رشد اقتصادی، پژوهش‌هایی بر پایه نظریه کوزنتس انجام داده‌اند. نتیجه تلاش آن‌ها به کشف رابطه‌ای به شکل U معکوس، بین

1. Corporate Social Responsibility (CSR)
2. Simon Smith kuznets

کیفیت محیط زیست و رشد اقتصادی منجر شده است (مالر^۱ و داسگوپتا^۲، ۱۹۹۴). برخی از داده‌های اقتصادی نشان داده‌اند که با رشد درآمد سرانه، توجه شرکت‌ها به محیط زیست، تغییر قابل توجهی خواهد داشت (بانک توسعه آسیا^۳، ۲۰۰۱، ۷).

البته شایان ذکر است که در طول سال‌های گذشته دولت در راستای حمایت از منافع عموم در استفاده از محیط زیست و دستیابی به اطلاعات درباره عملکرد شرکت‌ها در زمینه وضع و اجرای قوانین، اقدامات جالب توجهی انجام داده است. این امر به نوبه خود سبب تحمیل انجام برخی سرمایه‌گذاری‌های زیربنایی، و هزینه‌هایی برای شرکت می‌شود. البته از سوی دیگر، دولت برای تشویق شرکت‌ها به انجام چنین اموری، اقدام به سیاست‌گذاری و پشتیبانی از برنامه‌های حمایت از منافع اجتماعی و محیط زیست کرده است (لوانو و سرافیم^۴، ۲۰۱۰، ۱۳).

حال با توجه به پیچیدگی و نیازهای جامعه امروزی و قوانین و ارزش‌های تعیین شده از سوی جامعه یعنی پیروی از آن‌ها و احترام گذاشتن به خواسته‌های جامعه بشری، انجام پژوهش درباره تأثیری که شاخص‌های مختلف اقتصادی می‌توانند بر ابعاد مختلف افشای اطلاعات زیست‌محیطی و اجتماعی توسط شرکت‌های داشته باشند، این پرسش مطرح می‌شود که شاخص‌های کلان اقتصادی، از جمله میزان تولید ناخالص ملی، نرخ تورم و نرخ بازده بدون ریسک، چه تأثیری بر افشای اطلاعات زیست‌محیطی و اجتماعی شرکت‌ها دارند؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

بی‌ثباتی از مهم‌ترین مؤلفه‌هایی است که فعالیت‌های اقتصادی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. ثبات اقتصادی به معنی وجود شرایط باثبات، مطمئن و قابل پیش‌بینی برای فعالان اقتصادی است، به گونه‌ای که شهروندان، سرمایه‌های خود را با اطمینان خاطر به جریان انداخته و به گونه‌ای مطمئن سود خود را برداشت کنند. در شرایط بی‌ثباتی، اصولاً تشکیل سرمایه با مانع روبه‌رو است و سرمایه‌های جامعه به سمت فعالیت‌های غیرمولد و واسطه‌ای زودبازده، سوق می‌یابند. با وجود رشد اقتصادی پایدار و باثبات، سودآوری شرکت‌ها رو به فزونی می‌گذارد. شرکت‌ها برای تولید بیشتر و سودآوری بیش از پیش، منابع تولید (همچون مواد اولیه تولید، نیروی کار و...) بیشتری را به کار می‌گیرند. در این راستا آسیب‌هایی نیز به محیط زیست وارد کرده و برخی خدمات را برای

1. Maler
2. Dasgupta
3. Asian Development Bank (ADB)
4. Loannou & Serafeim

جبران آن انجام می‌دهند. برامر و میلینگتون^۱ با استفاده از نظریه نمایندگی، نشان داده‌اند که به‌کار بردن منابع ارزشمند شرکت برای استراتژی‌های عملکرد اجتماعی مثبت، بیشتر از آنکه منافع مالی‌ای برای سهام‌داران داشته باشد، برای مدیران منفعت دارد (حیدرپور، ۱۳۹۲، ۴۵).

اقتصاد باثبات زمینه را برای برنامه‌ریزی بهتر و کاهش ریسک فعالیت‌های اقتصادی فراهم می‌کند و در چنین محیطی، خطرها و تهدیدهای موجود در مقابل بنگاه‌های اقتصادی به حداقل می‌رسند. براساس نظر اکثر دانشمندان اقتصاد، مهم‌ترین شاخص‌های ثبات اقتصادی عبارتند از: نوسانات نرخ تورم، رشد یکنواخت تولید ناخالص داخلی، نرخ بیکاری و... (پورزمانی و همکاران، ۱۳۸۸، ۶۸). الگوهای مورد مطالعه که تنها شامل اطلاعات صورت‌های مالی است، نمی‌تواند به‌طور قطعی عدم موفقیت یا موفقیت و میزان منابع مصرفی یک شرکت را پیش‌بینی کند، در نتیجه الگوی مناسب پیش‌بینی نباید تنها مبتنی بر نسبت‌های مالی باشد، بلکه سایر اطلاعات از قبیل متغیرهای اقتصادی کلان نیز می‌تواند به پیش‌بینی عدم موفقیت شرکت‌ها کمک کند (زاوگرن^۲، ۱۹۸۵، ۹۳).

در مورد مشروعیت و ارزش اتخاذ اصول مسئولیت‌پذیری اجتماعی توسط شرکت‌ها، دیدگاه‌های مختلفی وجود دارد. برخی از صاحب‌نظران معتقدند، مشکلات اجتماعی باید به‌طور کامل توسط دولت‌ها حل شوند. این گروه بر این نظرند که منابع سازمانی برای حل مشکلات اجتماعی کافی نیستند و نباید آن‌ها را به‌منظور حل مشکلات جامعه هدر داد. گروه دیگری از صاحب‌نظران معتقدند، اگرچه دولت‌ها مسئول اصلی حل مشکلات جامعه هستند، ولی مشارکت سازمان‌ها در این زمینه راهگشا است. این دسته از صاحب‌نظران معتقدند، از آنجاکه امروزه قدرت اقتصادی، از دولت‌ها به سازمان‌ها انتقال یافته، مشارکت سازمان‌ها در حل مشکلات اجتماعی، لازم و ضروری است (تسوتسورا^۳، ۲۰۰۴، ۲۷). با وجود انتقال بخشی از قدرت اقتصادی دولت به شرکت‌ها، به‌دلیل گستردگی حوزه تأثیرگذاری و برخورداری دولت از قوه قاهره، نقش دولت - فرایند سیاسی - نقش پررنگ است. تقریباً هر پدیده‌ای در جامعه توسط دولت سامان می‌یابد. در واقع نظریه‌پردازی در مورد هر پدیده‌ای - اعم از روابط اقتصادی، خانواده، مذهب، بوم‌شناسی، قانون، حقوق، فرهنگ و... - بدون توجه به دولت به‌عنوان قدرت سامان‌دهنده شکل‌بندی اجتماعی، تقریباً غیرممکن است (منصوری و همکاران، ۱۳۹۳، ۱۸۷).

1. Braummer & Millington

2. Zavgren

3. Tsoutsoura

گرچه اقتصاددانان کلاسیک و نیز مارژینالیست‌ها به دلیل تأکید بر فرمالیسم ریاضی نظریه‌های اقتصادی و دخالت ندادن بسیاری از عوامل مهم در تحلیل‌های خود، متهم اصلی بی‌توجهی به جنبه‌های روانی تصمیم‌گیرندگان اقتصادی هستند، اما همچنان رگه‌هایی از وجود چنین ایده‌هایی در دیدگاه‌های اقتصاددانان یادشده قابل مشاهده است (رضایی و همکار، ۱۳۸۹، ۶۳). بیشتر صاحب‌نظران معتقدند، هزینه‌های مسئولیت اجتماعی، کوتاه‌مدت و منافع آن اغلب از نوع بلندمدت است. مسئولیت اجتماعی در واقع نوعی سرمایه‌گذاری برای آینده به امید کسب مزیت رقابتی پایدار و بلندمدت است. مدیران ارشدی که دارای دید کوتاه‌مدت هستند، هزینه‌های کوتاه‌مدت مسئولیت اجتماعی را بر نمی‌تابند و با این استدلال که مشکلات اجتماعی تنها به دست دولت‌ها قابل حل است، از کنار این مقوله به راحتی می‌گذرند. در مقابل، مدیرانی که دارای دید بلندمدت هستند، حاضرند برای بهبود رفاه جامعه، حل مشکلات اجتماعی، کاهش آلودگی محیط زیست، بهبود شرایط محیط کار، رعایت حقوق بشر، شرکت در امور عام‌المنفعه و... هزینه کنند تا در بلندمدت بتوانند از پیشرفت اجتماعی بهره‌مند شده و از سوی دیگر، در جامعه و در بین مشتریان و ذی‌نفعان خود، برای خود اعتبار و شهرت کسب کنند (قاسمی، ۱۳۷۴، ۳۹).

استدلال بنیادین درباره مسئولیت‌های اجتماعی این است که هیچ گروهی نمی‌تواند جان سالم به در ببرد اگر، منافع شخصی خود را، بدون در نظر گرفتن پیامدهای اعمال خود بر اجتماع، هدف قرار داده و پیگیری کند. البته در کشورهای توسعه‌یافته که از درآمد سرانه و تولید ناخالص ملی بالاتری برخوردارند، این موضوع بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرد. شرکت‌ها نیز در این کشورها با توجه به افزایش سطح رفاه اجتماعی و درآمد سرانه و تولید ناخالص ملی، برای برآوردن انتظارات جامعه و مشروعیت بخشیدن به فعالیت خود از طریق حفظ محیط زیست و گزارش این اقدامات از طریق رسانه‌ها و گزارش‌های منتشر شده توسط خودشان بیشتر تلاش می‌کنند. یکی از روش‌های مورد استفاده که از استقبال عمومی در این زمینه برخوردار بوده و در طول سال‌های گذشته بیش از پیش بر آن تأکید شده است، استفاده از روش افشای اختیاری در قالب یادداشت‌های همراه صورت‌های مالی بوده است (وادوک و گریوز^۱، ۱۹۷۴، ۳۱۶).

هدف شرکت‌ها از رویکرد حداکثرسازی سود در گزارش‌گری مالی سنتی به رویکرد مسئولیت اجتماعی در گزارش‌گری زیست‌محیطی و اجتماعی تغییر یافت. دلایل مختلفی برای تغییر نقش شرکت‌ها از مفهوم کلاسیک به رویکرد مسئولیت اجتماعی وجود دارد. سازمان‌ها از یک سو ثروت و فرصت‌های شغلی برای جامعه ایجاد می‌کنند و از سوی دیگر محیط زیست را آلوده و تخریب و

سلامت انسان و تنوع زیستی جهان را تهدید می‌نمایند (ابدور روف^۱، ۲۰۱۱، ۲۸)؛ ازاین‌رو مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، توجه جامعه جهانی را به خود جلب کرده است که می‌تواند به‌عنوان مدیریت تضاد بالقوه منافع بین ذی‌نفعان مختلف در رابطه با مسائل اقتصادی، زیست‌محیطی، اجتماعی و اخلاقی بیان شود (چنگ، تن، اهن و ژانگ^۲، ۲۰۰۹، ۴۰۹).

برخی از نظریه‌ها مثل نظریه اقتصاد سیاسی، نظریه ذی‌نفعان، نظریه مشروعیت، و نظریه سازمانی مطرح شدند تا این مسئله را توجیه کنند که چرا شرکت‌ها مسئولیت اجتماعی‌شان را افزایش می‌کنند. به‌طورکلی، مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها با روابط بین شرکت‌ها و جامعه سروکار دارد و به‌طور مشخص این مفهوم به بررسی تأثیرات فعالیت شرکت‌ها بر افراد و جامعه می‌پردازد. برخی منتقدان، اشاره دارند که مفهوم مسئولیت اجتماعی دست‌مدیران اجرایی شرکت‌ها را باز گذاشته است تا تعهدات اجتماعی شرکت را با توجه به نظر و خواست خود تعیین کنند. دسته دیگری از منتقدان، به رسوایی‌های مالی شرکت‌های بزرگی چون انرون و وردکام اشاره و بیان می‌کنند که به‌رغم رشد جنبش مسئولیت‌پذیری شرکتی، این رسوایی‌ها ثابت می‌کند که شرکت‌ها و مدیران آن‌ها تنها به فکر سود خود هستند و مسئولیت اجتماعی شرکتی تنها یک واژه زیباست. جدا از مفهوم مسئولیت اجتماعی، بسیاری نیز در مورد انگیزه شرکت‌ها در برنامه‌ها و فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی آنان، تردید دارند. برخی دیگر، بر این باورند که انگیزه‌های شرکت‌ها از فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی ممکن است سیاسی باشد و از این طریق می‌خواهند با برخی از مقامات سیاسی و محلی، لابی کرده و امتیازاتی در راستای اهداف اقتصادی کسب کنند. درواقع، شرکت‌ها می‌توانند از فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی در تنظیم محیط سیاسی و پیشبرد اهداف سیاسی خود استفاده کنند یا حتی فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی را به‌عنوان ابزاری برای حفظ منافع سیاسی خاص خود در چانه‌زنی سیاسی، معاملات سیاسی و قراردادهای اقتصادی به‌کار گیرند. مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، حرکتی فراتر از حداقل الزامات قانونی است که به‌صورت داوطلبانه پذیرفته شده است، زیرا مؤسسات اقتصادی آن را در زمره منافع بلندمدت خود تلقی می‌کنند؛ به‌این‌ترتیب، کارکرد درونی مسئولیت اجتماعی می‌تواند منجر به بهبود جایگاه شرکت و درنهایت افزایش بازده و سودآوری و سرانجام بقای بلندمدت آنان شود (آدام^۳، ۲۰۰۲، ۱۵).

کروپر و گریفیتز^۴ (۱۹۹۴) نشان دادند که در کشورهایایی که دچار رکود یا رشد اقتصادی منفی

1. Abdur Rouf
2. Cheung, Tan, Ahn, Zhang
3. Adam
4. Cropper & Griffiths

می‌شوند، در سال‌های ابتدایی شرکت‌ها برای جبران زیان سال‌های پیش بدون توجه به مسائل اجتماعی و زیست‌محیطی اقدام به تولید و ایجاد روش‌های جایگزین برای تولید و درآمد بیشتر می‌کنند و در این دوره از پاسخ‌گویی در مورد تخریب و آثار منفی عملکرد در جنبه‌های زیست‌محیطی و اجتماعی خودداری می‌نمایند، اما در کشورهای دارای رشد اقتصادی مثبت و متوالی، توجه شرکت‌ها به ابعاد اجتماعی و زیست‌محیطی بیشتر شده و به صورت اختیاری برای ارائه و افشای اقدامات انجام‌شده تلاش می‌کنند. در واقع این دو پژوهشگر، میزان مسئولیت‌پذیری اجتماعی و زیست‌محیطی را به شکل U تشبیه می‌کنند، که در دوران رکود و سال‌های ابتدایی پس از آن، کاهش و پس از ایجاد ثبات و رشد، افزایش می‌یابد. همچنین نتایج پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد که در دوران تورم، آسیب‌های زیست‌محیطی افزایش می‌یابد، علاوه بر این، میزان پاسخ‌گویی شرکت‌ها نیز در مورد آلاینده‌ها و مسئولیت‌پذیری اجتماعی کاهش می‌یابد.

سوری و چاپمن^۱ (۱۹۹۸) به بررسی رابطه بین آلایندگی شرکت‌ها و درآمد آن‌ها پرداخته‌اند. نتایج به دست آمده در پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد که شرکت‌های با سطح درآمد بالاتر نسبت به دارایی‌ها و شرکت‌های با طول عمر بیشتر، آلایندگی کمتری دارند، اما در بحث مسائل اجتماعی همچون موارد مربوط به بیمه و بازنشستگی، شرکت‌های دارای سابقه بیشتر و سطح درآمد بالاتر، اقدامات بیشتر و مؤثرتری را انجام می‌دهند. همچنین این دو پژوهشگر نشان دادند که بین تورم با میزان مسئولیت اجتماعی و زیست‌محیطی شرکت‌ها رابطه معناداری وجود دارد.

اگلی^۲ (۲۰۰۱) با آزمون اطلاعات سری زمانی مربوط به سال‌های ۱۹۹۶ تا ۱۹۹۸ بر روی اطلاعات ناشی از انتشار گازهای گلخانه‌ای و آلاینده‌های زیست‌محیطی در کشور آلمان، مطالعه‌ای انجام داده است که نتایج پژوهش وی نشان می‌دهد، بین نرخ بازده بدون ریسک و تورم، با میزان آلاینده‌ها رابطه معناداری وجود دارد. همچنین وی نشان داده است که بین میزان آلاینده‌ها و تولید ناخالص داخلی ارتباط معناداری وجود ندارد.

دارات^۳ و همکاران (۲۰۰۵) به بررسی رابطه متقابل عوامل کلان اقتصادی با محیط زیست در شش کشور حوزه منا پرداخته‌اند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد که بین تولید ناخالص ملی و مصرف انرژی با میزان آلاینده‌ها رابطه مستقیم و مثبتی وجود دارد. همچنین آن‌ها نشان دادند که در شرایطی که مالکیت دولتی و درصد مالکیت بزرگ‌ترین سهام‌دار، افزایش می‌یابد، میزان انتشار گازهای گلخانه‌ای و بی‌توجهی به محیط زیست، افزایش قابل توجهی می‌یابد.

1. Suri & Chapman

2. Egli

3. Darrat

یودو و اوبورا^۱ (۲۰۰۶) در پژوهشی، تأثیر ابعاد مختلف سرمایه‌گذاری خارجی بر رشد اقتصادی و آلاینده‌ها را در طول دوره ۱۹۸۰ تا ۲۰۰۲ در منطقه غرب آفریقا بررسی کرده‌اند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد، در شرایطی که نرخ بازده بدون ریسک در کشورها افزایش می‌یابد، شرکت‌ها برای تأمین نیازهای مالی به جذب سرمایه‌های خارجی روی می‌آورند، و با جذب سرمایه‌های خارجی، رشد اقتصادی نیز به‌وقوع می‌پیوندد، اما با توجه به میزان رشد اقتصادی، میزان انتشار آلاینده‌ها نیز افزایش می‌یابد و شرکت‌ها نیز در چنین مواقعی برای جذب سرمایه بیشتر از ارائه اطلاعات در این زمینه خودداری می‌کنند.

صالح^۲ و همکاران (۲۰۱۴) به بررسی تأثیرات آلودگی هوا و مرگ‌ومیر پس از رشد اقتصادی پرداخته‌اند. نتایج پژوهش آن‌ها، که به روش میدانی انجام شده است، نشان می‌دهد، مدیران شرکت‌ها و تصمیم‌گیرندگان دولتی در سطح کلان، علاقه‌ای به ارائه اطلاعات دقیق در مورد مشکلات و مسائل ناشی از تصمیمات و اقدامات انجام‌شده در حوزه مسائل زیست‌محیطی ندارند و پیوسته در تلاش برای پنهان‌سازی ابعاد منفی اقدامات انجام‌شده در محدوده کاری خود هستند. همچنین آن‌ها بیان می‌کنند که به‌جز موارد نادری که در گزارش‌های مالی حسابرسی شده شرکت‌ها مطرح شده است و یا محکومیت‌های قضایی که برخی اطلاعات منفی را در این زمینه افشا کرده‌اند، شرکت‌ها پیوسته در تلاش برای مثبت نشان دادن عملکرد خود از طریق افشای اختیاری و مصاحبه برای بهتر نشان دادن مسئولیت‌پذیری اجتماعی و زیست‌محیطی‌شان هستند.

صالح و همکاران (۱۳۸۷) ابعاد اقتصادی انتشار گازهای گلخانه‌ای و آثار زیست‌محیطی آن را بررسی کرده‌اند. نتایج پژوهش آنان نشان می‌دهد رابطه یک‌طرفه‌ای بین حجم گاز دی‌اکسید کربن و تولید ناخالص داخلی وجود دارد. آن‌ها بیان می‌کنند که با توجه به سطح رشد تولید ناخالص داخلی، میزان رشد و انتشار گازهای گلخانه‌ای بیش از مقدار استاندارد بوده و نبود یک نهاد نظارتی و الزامات قانونی برای انتشار اطلاعات کافی در این زمینه و همچنین نبود معیاری برای اندازه‌گیری هزینه‌های سلامت و درمان ناشی از زیان‌های انتشار گازهای گلخانه‌ای، برآورد دقیق هزینه‌های تحمیل‌شده و خسارت‌های به‌وجود آمده را دشوار می‌کند.

اصغری و سالارنظر رفسنجانی‌پور (۱۳۹۲) به بررسی تأثیر جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر کیفیت محیط زیست کشورهای منتخب حوزه منا پرداخته‌اند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد، در شرایطی که تأمین مالی از طریق منابع داخلی کشور برای شرکت‌ها میسر نباشد و یا

1. Udo & Obiora
2. Saleh

تأمین مالی خارجی برای شرکت‌های سرمایه‌پذیر ارزان‌تر باشد، میزان آسیب‌های زیست‌محیطی، افزایش قابل توجهی می‌یابد. همچنین شرکت‌های آلاینده به‌منظور جلب اعتماد سرمایه‌گذاران، سعی در پنهان‌سازی ابعاد منفی برنامه‌های توسعه‌ای و یا عدم ارائه اطلاعات صحیح در این زمینه دارند. مسائلی و همکاران (۱۳۹۳) در مقاله‌ای با عنوان «ارزیابی منافع زیست‌محیطی منابع تولید پراکنده و مقایسه هزینه تولید آن‌ها با نیروگاه‌های حرارتی، با در نظر گرفتن تأثیر آلودگی تولیدی بر سلامت انسان»، نشان دادند که در نیروگاه‌های سنتی به تناسب انرژی و هزینه مصرفی، بازدهی ایجاد نمی‌شود و علاوه بر این، میزان آلاینده‌ها در مقیاس تولید بیش از میزان استاندارد است. همچنین نتایج پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد، اشخاص شاغل در نیروگاه‌های سنتی و ساکنان محدوده نیروگاه بیشتر در معرض ابتلا به بیماری‌های ریوی هستند و باید هزینه‌های قابل توجهی برای درمان این افراد پرداخت شود. همچنین نیروگاه‌های سنتی در زمینه میزان آلاینده‌ها، نیروگاه اطلاعاتی ارائه نمی‌دهند و یا تنها جنبه‌های مثبت اجتماعی را افشا و ارائه می‌دهند.

آماده و همکاران (۱۳۸۸) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی رابطه بین حجم گازهای گلخانه‌ای و تولید ناخالص ملی (مطالعه موردی دی‌اکسید کربن)» به بررسی رابطه شاخص‌های اقتصادی با میزان آلاینده‌ها در بین شرکت‌های ایرانی پرداخته‌اند. نتایج پژوهش آنان نشان می‌دهد، نرخ رشد آلاینده‌ها بیشتر از نرخ رشد تولید ناخالص داخلی است و در شرایط رشد مالی، شرکت‌ها تمایل کمتری به افشای اطلاعات آلاینده‌ها دارند.

به‌طورکلی، مطالعات تجربی که رابطه بین مسئولیت اجتماعی و زیست‌محیطی و شاخص‌های کلان اقتصادی را مورد توجه قرار داده‌اند، به نتایج متفاوتی دست یافته‌اند. پس از بررسی مسئله پژوهش و مطالعات مقدماتی ادبیات موضوعی و شناسایی کاستی‌های موجود درباره پاسخ‌های ممکن، فرضیه‌های زیر تدوین شده‌اند:

۱. بین نرخ تورم و میزان تغییرات افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها رابطه معناداری وجود دارد؛
۲. بین میزان تولید ناخالص داخلی و میزان تغییرات افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها رابطه معناداری وجود دارد؛
۳. بین نرخ بازده بدون ریسک و میزان تغییرات افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها رابطه معناداری وجود دارد.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از یک‌سو نوعی پژوهش همبستگی چندگانه و از سوی دیگر، نوعی پژوهش پسارویدادی یا شبه‌تجربی محسوب می‌شود. جامعه آماری این پژوهش همه شرکت‌های حاضر

در در بورس اوراق بهادار ایران هستند که از سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۳ در بورس فعال بوده‌اند. در این پژوهش از روش نمونه‌گیری حذفی استفاده شده و شرایط انتخاب نمونه به صورت حذفی عبارتند از: ۱. شامل بانک‌ها و بیمه‌ها نمی‌شود؛ ۲. پایان سال مالی آن‌ها پایان اسفند باشد؛ ۳. داده‌های موردنیاز این پژوهش در دسترس باشد؛ ۴. در طول این دوره از بورس اوراق بهادار حذف نشده باشند.

پس از اعمال شرایط نمونه‌گیری بر جامعه موردبررسی، ۷۹ شرکت به عنوان نمونه این پژوهش انتخاب شدند. همچنین از آنجا که داده‌های مربوط به متغیرهای این پژوهش شامل برخی شاخص‌های اقتصادی و بسیاری از موارد ارائه شده در یادداشت‌های همراه صورت‌های مالی حسابرسی شده شرکت‌ها است، داده‌های موردنیاز از سایت بانک مرکزی و صورت‌های مالی موجود در سایت‌های مدیریت پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی وابسته به سازمان بورس و اوراق بهادار و لوح‌های فشرده سازمان بورس و اوراق بهادار به صورت دستی استخراج شده است.

به منظور بررسی میزان افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی به عنوان متغیر مستقل، از معیارهایی که توسط مؤسسه امریکایی معروف به KLD که به صورت سالانه سازمان‌ها را براساس معیارهای اجتماعی و زیست‌محیطی رتبه‌بندی می‌کند، استفاده شده است. نویسنده برای هر بعد مسئولیت‌پذیری اجتماعی (مثلاً مشارکت اجتماعی یا روابط کارکنان و...) که از تفاضل نقاط قوت و ضعف خاص آن‌ها تشکیل شده، یک نمره در نظر گرفته است و در نهایت با جمع نمره‌های تمام ابعاد، یک نمره کلی برای مسئولیت‌پذیری اجتماعی به دست می‌آید.

برای آزمون فرضیه‌های این پژوهش از مدل رگرسیون چندمتغیره و آزمون‌های مرتبط، و برای آزمون داده‌های پژوهش، از نرم‌افزار STATA استفاده شده است.

مدل و متغیرهای پژوهش

با توجه به مطالعات پیشین انجام شده در زمینه مسئولیت اجتماعی و زیست‌محیطی شرکت‌ها و همچنین با توجه به شرایط اجتماعی و اقتصادی کشور براساس مبانی نظری پژوهش، مدل کلی پژوهش به صورت زیر است:

$$\Delta CSR_{it} = \alpha + \beta_1 INF_{it} + \beta_2 \ln GDP_{it} + \beta_3 RRR_{it} + \beta_4 IO_{it} + \beta_5 Size_{it} + \beta_6 Age_{it} + \varepsilon$$

متغیر وابسته پژوهش؛ تغییر در نمره سطح افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی: نمره افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت (CSR) شامل ابعاد مشارکت اجتماعی (COM)، روابط کارکنان (EMP)، محیط زیست (ENV) و محصولات (PRO) می‌شود. ارزش کلی افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها از جمع ارزش‌های جزئی ابعاد مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها براساس

معیارهای تعیین شده توسط شرکت KLD، به دست می آید و از طریق رابطه (۱) محاسبه می شود (میشرا^۱ و همکاران، ۲۰۱۱) و برای محاسبه میزان تغییرات مسئولیت اجتماعی شرکت ها (ΔCSR_{it}) از رابطه (۲) استفاده شده است.

$$CSR_{it} = COM_{it} + PRO_{it} + EMP_{it} + ENV_{it} \quad \text{رابطه (۱)}$$

$$\Delta CSR_{it} = CSR_{it} + CSR_{it-1} \quad \text{رابطه (۲)}$$

متغیرهای مستقل پژوهش: برای فرضیه های نخست تا سوم پژوهش، داده های لازم برای متغیرهای مستقل از سایت بانک مرکزی، گردآوری شده اند که به ترتیب عبارتند از:

INF_{it}: نرخ تورم در سال t؛

LnGDP_{it}: تولید ناخالص داخلی در سال t؛

RRFR_{it}: نرخ بازده بدون ریسک در سال t که برابر است با نرخ بازده سپرده های بانکی یک ساله که از سوی بانک مرکزی تعیین شده است.

متغیرهای کنترلی: در این پژوهش، متغیرهای کنترلی براساس مطالعات پیشین همچون مطالعات انجام شده توسط سرویس و تامایو^۲ (۲۰۱۳)، بولتون^۳ (۲۰۱۳)، تیاگو^۴ (۲۰۰۹) یودو و ایبورا (۲۰۰۶) و دارات (۲۰۰۵) که نشان داده اند این عوامل نیز می توانند بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت تأثیرگذار باشند. به منظور کنترل سایر متغیرهای اثرگذار بر متغیر وابسته مورد بررسی در مدل این پژوهش نیز مورد بررسی قرار گرفته اند که عبارتند از:

IO_{it}: درصد مالکیت نهادی شرکت i در سال t؛

Size_{it}: لگاریتم طبیعی اندازه شرکت i در سال t؛

Age_{it}: طول عمر شرکت i در سال t (برحسب سال).

یافته های پژوهش

به منظور بررسی نتایج پژوهش، داده های لازم از صورت های مالی و یادداشت های همراه صورت های مالی ۷۹ شرکت در بازه زمانی سال های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۳ گردآوری و پس از طبقه بندی و پردازش اولیه به وسیله نرم افزار stata مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته اند.

1. Mishra
2. Servaes & Tamayo
3. Bolton
4. Tiago

نتایج آمار توصیفی داده‌ها: به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، ابتدا آمار توصیفی شامل شاخص‌های مرکزی و شاخص‌های پراکندگی انحراف معیار در جدول شماره (۱) ارائه شده است. اصلی‌ترین شاخص مرکزی ارائه شده در جدول زیر، میانگین می باشد که بیانگر مرکز ثقل توزیع است. میانگین سطح افشای مسائل مرتبط با اجتماع و محیط زیست شرکت‌ها ۴/۷۰۸ است که نشان می‌دهد در بیشتر شرکت‌های مورد بررسی، سطح افشا حول این نقطه تمرکز یافته است. همچنین میزان پراکندگی سطح افشای مسائل مرتبط با اجتماع و محیط زیست شرکت‌های نمونه ۱/۸۰۶ است.

جدول شماره (۱). آمار توصیفی داده‌های پژوهش

نماد	متغیر	آماره	میانگین	انحراف معیار	کمترین مقدار	بیشترین مقدار
ΔCS_{rit}	مسئولیت اجتماعی و زیست محیطی	۴/۵۱۳	۱/۷۲۵	۱	۱۰	
INF	تورم	۱۸/۳۲۳	۷/۳۵۸	۱۰/۴	۳۴/۷	
LnGDP	تولید ناخالص داخلی	۱۵/۸۵۸	۰/۸۰۹	۱۴/۴۹	۱۷/۲۴	
RRFR	نرخ بازده بدون ریسک	۱۵/۱۳	۵/۳۴۸	۷	۲۴	
IO	درصد مالکیت نهادی	۲۳/۱۸۱	۱۵/۳۱	۱۸/۳	۴۵/۷۹	
Sizeit	اندازه شرکت	۱۳/۶۱۷	۱/۶۱۷	۸/۹۵	۱۹/۴۲	

نتایج آمار استنباطی داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها

با توجه به اینکه داده‌های این پژوهش از ۷۹ شرکت در دوره زمانی ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۳ گردآوری شده‌اند، برای بررسی اینکه آیا روش تحلیل داده‌های تابلویی مناسب است یا خیر، از آزمون F لیمر، و برای تعیین روش مناسب از بین دو روش اثرات ثابت، و اثرات تصادفی، از آزمون هاسمن، استفاده شده، و نتایج به دست آمده در جدول شماره (۲) ارائه شده است.

جدول شماره (۲). نتایج آزمون F لیمر و هاسمن، فرضیه اول

آزمون	مقدار آماره	احتمال آماره
F لیمر	۴/۷۰	۰/۰۰۰۰
هاسمن	۲/۰۱	۰/۰۰۹۴

نتایج بررسی آزمون‌های F لیمر بیانگر مناسب بودن روش داده‌های تابلویی است. همچنین نتایج آزمون هاسمن نشان می‌دهد، روش مناسب برای تحلیل داده‌ها، روش اثرات ثابت است. برای بررسی فرض‌های رگرسیون، شامل خودهمبستگی و ناهمسانی واریانس به ترتیب از آزمون‌های والد ریچ و والد تعدیل شده بهره گرفته شده، و نتایج آن در جدول شماره (۳) ارائه شده است.

جدول شماره (۳). نتایج آزمون والد ریچ و والد تعدیل شده

آزمون	مقدار آماره	احتمال آماره
والد ریچ	۹۱/۵۲۹	۰/۰۰۰۰
والد تعدیل شده	۲۷۳/۸۲	۰/۰۰۰۰

با توجه به اینکه احتمال آماره F آزمون والد ریچ کمتر از ۰/۰۵ است، بنابراین مشکل خودهمبستگی اجزای خطا در مدل وجود دارد. همچنین با توجه به اینکه احتمال آماره خی دو مربوط به آزمون والد تعدیل شده، کوچک‌تر از ۰/۰۵ است، مشکل ناهمسانی واریانس وجود دارد؛ بنابراین برای رفع مشکل خودهمبستگی و ناهمسانی واریانس که به صورت هم‌زمان وجود دارند، از روش خطای استاندارد تعدیل یافته برای برآورد مدل پژوهش استفاده شده است. نتایج برآورد مدل رگرسیون در جدول شماره (۴) ارائه شده است.

جدول شماره (۴). نتایج برآورد مدل پژوهش

$$\Delta CSR_{it} = \alpha + \beta_1 INF_{it} + \beta_2 LnGDP_{it} + \beta_3 RRFR_{it} + \beta_4 IO_{it} + \beta_5 Size_{it} + \varepsilon$$

متغیر	ضریب	آماره t	احتمال آماره
عرض از مبدأ	۵/۶۱۰۴	۶/۳۸	۰/۰۰۶
نرخ تورم	-۲/۵۲۸	-۲/۱۰	۰/۰۰۳
تولید ناخالص داخلی	۳/۰۱۰۳	-۲/۴۱	۰/۰۱۴
نرخ بازده بدون ریسک	-۰/۰۵۶۸	۱/۱۲	۰/۱۶۳
درصد مالکیت نهادی	۲/۸۴۰۲	۲/۵۲	۰/۰۲۷
اندازه شرکت	۳/۳۲۳۷	۳/۵۲	۰/۰۰۲
آماره‌های موزون برآورد مدل			
ضریب تعیین مدل	۰/۲۷۲۰		
آماره F مدل	۰/۸۷	احتمال آماره F مدل	۰/۰۰۴۸

در بررسی معنی دار بودن کل مدل با توجه به اینکه مقدار احتمال آماره F از ۰/۰۵ کوچکتر است (۰/۰۰۴۸) با اطمینان ۹۵ درصد معنی دار بودن کل مدل، تأیید می‌شود. همچنین R^2 مدل ۰/۲۷۲۰ است که بیانگر این است می‌توان ۲۷/۲ درصد از تغییرات متغیر وابسته را با استفاده از تغییرات متغیرهای مستقل و کنترلی تبیین کرد. یافته‌های پژوهش به تفکیک هریک از فرضیه‌ها به شرح زیر است:

یافته‌های به دست آمده از آزمون فرضیه اول: هدف از آزمون فرضیه اول پژوهش، بررسی و تشریح رابطه بین نرخ تورم و میزان تغییرات سطح افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها است. با توجه به اینکه احتمال آماره t برای این متغیر ۰/۰۰۳ است و همچنین ضریب این متغیر منفی (۲/۵۲۸-) می‌باشد، می‌توان گفت، در سطح اطمینان ۹۵ درصد رابطه منفی و معناداری بین نرخ تورم و میزان تغییرات افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها وجود دارد؛ بنابراین فرضیه اول پژوهش پذیرفته می‌شود.

یافته‌های به دست آمده از آزمون فرضیه دوم: هدف از آزمون فرضیه دوم پژوهش، بررسی رابطه بین میزان تولید ناخالص داخلی و میزان تغییرات افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها است. مثبت بودن ضریب متغیر تولید ناخالص داخلی (۳/۰۱۰۳) در شرایطی که احتمال آماره آن در مدل (۰/۰۱۴) است، گویای این مطلب است که در سطح اطمینان ۹۵ درصد، رابطه مثبت و معنی داری بین تولید ناخالص داخلی و میزان تغییرات سطح افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها وجود دارد؛ بنابراین فرضیه دوم پژوهش پذیرفته می‌شود.

یافته‌های به دست آمده از آزمون فرضیه سوم: هدف از آزمون فرضیه سوم پژوهش، بررسی رابطه بین نرخ بازده بدون ریسک و میزان تغییرات افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها است. بالا بودن احتمال آماره (163/0) t برای نرخ بازده بدون ریسک، نشان می‌دهد، تغییرات نرخ بازده بدون ریسک تأثیری بر تغییرات سطح افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها ندارد. شاید یکی از دلایل احتمالی تأثیر نداشتن نرخ بازده بدون ریسک بر سطح افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها، وجود عوامل دستوری در اقتصاد باشد، که از آن جمله می‌توان به تعیین نرخ سود بانکی توسط دولت و اعمال برخی محدودیت‌های دیگر اشاره کرد.

سایر یافته‌های پژوهش: نتایج بررسی سایر متغیرهای مدل نشان می‌دهد، در سطح اطمینان ۹۵ درصد با توجه به ضریب مالکیت نهادی (۲/۸۴۰۲) و احتمال آماره t برای آن (۰/۰۲۷)، بین مالکیت نهادی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین نتایج به دست آمده نشان می‌دهد، با تغییر اندازه شرکت، به ازای هر یک واحد تغییر، میزان افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها نیز ۰/۳۲۳۷ واحد تغییر می‌کند.

نتیجه گیری

نتایج کسب شده از تحلیل داده‌های پژوهش نشان می‌دهد، بین نرخ تورم و مسئولیت پذیری اجتماعی و زیست محیطی شرکت‌ها، رابطه معکوس و معناداری وجود دارد. این موضوع بیانگر افزایش آسیب‌های اجتماعی و زیست محیطی در شرایط تورمی است. همچنین نتایج نشان می‌دهد، با افزایش تولید ناخالص داخلی، شاخص افشای مسئولیت اجتماعی و زیست محیطی نیز بهبود می‌یابد. علاوه بر این، میزان مالکیت نهادی نیز عامل تأثیرگذار دیگری بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها است. لازم به ذکر است که نظریه‌های موجود در زمینه مسائل اجتماعی و محیط زیست، همانند نظریه مشروعیت، نظریه ذی نفعان و نظریه نمایندگی نیز تأییدکننده این موضوع هستند. همچنین نتایج این پژوهش نشان می‌دهد بین نرخ بازده بدون ریسک و سطح تغییرات افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، رابطه معناداری وجود ندارد، که این امر می‌تواند به دلیل دخالت دولت در ابعاد مختلف اقتصادی باشد. یافته‌های این پژوهش با نتایج به دست آمده از پژوهش‌های انجام شده توسط صالحی و همکاران (۱۳۸۷)، مشابهت دارد و با نتایج به دست آمده از پژوهش‌های انجام شده توسط اگلی (۲۰۰۱)، دارات و همکاران (۲۰۰۵) و پژوهش اصغری و همکار (۱۳۹۲) متفاوت است.

فصلنامه علمی - پژوهشی

۱۷۳

تأثیر شاخص‌های
کلان اقتصادی ...

پیشنهاد‌های پژوهش

پیشنهاد‌های کاربردی

۱. با توجه به نتایج پژوهش و تأثیر تورم بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و شرایط تورمی کشورمان، به مدیران، تصمیم‌گیرندگان و قانون‌گذاران در سطوح بالا توصیه می‌شود، قوانین اجتماعی و زیست محیطی متناسب با شرایط اجتماعی و اقتصادی، وضع کنند و در راستای اجرای آن، تلاش و پیگیری لازم را به عمل بیاورند؛
۲. یکی از محدودیت‌های انجام پژوهش‌های زیست محیطی و بررسی ارتباط آن با مسائل مالی، نبود داده‌های آماری یکسان برای تمامی شرکت‌ها و کشور ایران است، لذا به بانک مرکزی پیشنهاد می‌شود همانند سایر آمار و ارقام ارائه شده از سوی این سازمان، براساس یک معیار مناسب، در این زمینه شاخصی را تعریف و اطلاعات آن را به صورت منظم ارائه کند؛
۳. همچنین با توجه به اینکه معیار مشخصی برای تعیین میزان افشای مسئولیت اجتماعی و زیست محیطی شرکت‌ها در کشور وجود ندارد، پیشنهاد می‌شود سازمان حسابرسی در این زمینه استانداردهای مشخصی را برای افشای مسئولیت اجتماعی و زیست محیطی، تدوین و برای شرکت‌ها لازم‌الاجرا کند. این موضوع سبب بهبود قابلیت مقایسه و افشا از نظر موضوع و محتوا در این زمینه می‌شود؛
۴. به بورس اوراق بهادار

پیشنهاد می‌شود، شرکت‌ها را براساس یک شاخص معین در زمینه مسئولیت اجتماعی و زیست‌محیطی، رتبه‌بندی کرده و اطلاعات لازم را در این زمینه به تفکیک برای همه شرکت‌ها و برحسب صنایع مختلف، ارائه دهند.

پیشنهاد برای پژوهش‌های آتی

برای انجام پژوهش‌های آینده موضوع‌های زیر پیشنهاد می‌شود:

۱. تأثیر تغییرات سایر شاخص‌های اقتصادی همچون نوسانات نرخ ارز و تولید ناخالص ملی، بر ابعاد افشای عملکرد اجتماعی و زیست‌محیطی شرکت‌ها برحسب صنایع مختلف، به تفکیک، مورد بررسی قرار گیرد؛
۲. بررسی و تعیین یک شاخص متناسب با شرایط اجتماعی و اقتصادی کشور برای رتبه‌بندی شرکت‌های مختلف در زمینه مسئولیت اجتماعی و زیست‌محیطی؛
۳. تأثیر نوع و تمرکز مالکیت بر مسئولیت اجتماعی و زیست‌محیطی شرکت‌ها به‌طورکلی و برحسب صنایع مختلف به تفکیک مورد بررسی قرار گیرد.

فصلنامه علمی - پژوهشی

۱۷۴

دوره دهم

شماره ۱

زمستان ۱۳۹۶

منابع

- اصغری، مریم؛ و سالارنظر رفسنجانی پور، سمیه (۱۳۹۲). تأثیر جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر کیفیت محیط زیست کشورهای منتخب حوزه منا. فصلنامه تحقیقات توسعه اقتصادی، ۳(۹)، ۳۰-۱.
- آماده، حمید؛ حق دوست، احسان؛ و اعظمی، آرش (۱۳۸۸). بررسی رابطه حجم گازهای گلخانه‌ای و تولید ناخالص داخلی سرانه در ایران. پژوهشنامه اقتصادی، ۹(۴)، ۲۳۷-۲۰۹.
- پورزمانی، زهرا؛ طالب‌نیا، قدرت‌اله؛ و جهانشاد، آریتا (۱۳۸۸). ارزیابی کارایی متغیرهای مالی و متغیرهای اقتصادی در پیش بینی بحران مالی شرکت‌ها (مورد مطالعه شرکت‌های پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران). فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۱۶(۲)، ۸۳-۶۷.
- حیدرپور، مریم (۱۳۹۲). تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر توصیه‌های سرمایه‌گذاری (پایان‌نامه کارشناسی ارشد حسابداری). دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران.
- رضایی، محمدجواد؛ و موحدی بکنظر، مهدی (۱۳۸۹). ضرورت گفتگو میان علم اقتصاد و روان‌شناسی. فصلنامه مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی، ۲(۳)، ۸۸-۵۹. doi: 10.7508/isih.2010.07.003
- صالح، ایرج؛ سادات باریکانی، سعید؛ و یزدانی، سید حامد (۱۳۸۷). بررسی رابطه علیت بین تولید ناخالص ملی و حجم گازهای گلخانه‌ای در ایران. اقتصاد کشاورزی، ۱۷(۶)، ۴۱-۱۹.
- صنوبر، ناصر؛ خلیلی، مجید؛ و تفتیان، حامد (۱۳۸۸). بررسی رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی با عملکرد مالی شرکت‌ها. فصلنامه علمی پژوهشی کاوش‌های مدیریت بازرگانی، ۲(۴)، ۵۲-۲۸.
- علی‌خانی، راضیه؛ و مران‌جوری، مهدی (۱۳۹۲). کاربرد تئوری‌های افشای اطلاعات زیست‌محیطی و اجتماعی. فصلنامه مطالعات حسابداری و حسابرسی، ۳(۹)، ۷۳-۴۶.
- قاسمی، احمدرضا (۱۳۷۴). بررسی الگوی مسئولیت اجتماعی مدیران بخش صنایع نساجی سازمان صنایع ملی (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
- مسائلی، مریم؛ جوادیان، سیدعلی محمد؛ و حقی‌فام، محمودرضا (۱۳۹۳). ارزیابی منافع زیست‌محیطی منابع تولید پراکنده و مقایسه هزینه تولید آن‌ها با نیروگاه‌های حرارتی با در نظر گرفتن تأثیر آلودگی تولیدی بر سلامتی انسان. بیست و چهارمین کنفرانس بین‌المللی برق، تهران، ایران.
- منصوری، فردین؛ تفتی، علی؛ و موسی‌پور، نعمت‌اله (۱۳۹۳). مدلی برای کاربست‌پذیری رساله‌های دکتری حسابداری (با تأکید بر حل معضله‌های مالی و پولی). فصلنامه مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی، ۷(۱)، ۱۷-۱.
- doi: 10.7508/isih.2015.25.007. ۱۷۳-۲۰۷

Abdur Rouf, M. D. (2011). The corporate social responsibility disclosure. *Business and Economic Research Journal*, 2(3), 19-32.

- Adam, C. A. (2002). Internal organizational factors influencing corporate social and ethical reporting: Beyond current theorizing. *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, 15(2), 223-250. doi: 10.1108/09513570210418905
- Asian Development Bank (ADB) (2001). *Asian environmental outlook 2001*. Manila: ADB.
- Bolton, B. (Jurn. 11, 2013). Corporate social responsibility and bank performance. *Working Paper*. doi: 10.2139/ssrn.2277912
- Cheung, Y. L., Tan, W., Ahn, H., & Zhang, Z. H. (2009). Does corporate social responsibility matter in Asian emerging markets?. *Journal of Business Ethics*, 92, 401-413. doi: 10.1007/s10551-009-0164-3
- Cropper, M., & Griffiths, C. (1994). The interaction of population growth and environmental quality. *The American Economic Review*, 84, 250-254.
- Darrat, A., Kherfi, S., & Soliman, M. (2005). FDI and economic growth in CEE and MENA countries: A tale of tow regions. *Economic Research Froum 12 Annual Conference*, Grand Hyatt, Cairo, Egypt.
- Dasgupta, P., & Maler, K. G. (1994). Poverty, institutions and the environmental resource base. *World Bank Environment Paper*, 9, 1-65.
- Egli, H. (2001). Are cross-country studies of environmental kuznets curve misleading? new evidence from time series data for Germany. *Discussion paper*, Ernst. moritz arndt university of greifs wald.
- Kuznets, S. (1955). Economic growth and income inequality. *American Economic Review*, 49, 1-28.
- Loannou, I., & Serafeim, G. (2010). The impact of corporate social responsibility on investment recommendations. SSRN [Working Paper]. Academy of Mannagement, Harvard Bussiness School.
- Tiago, M. (2009). *Effects of corporate social responsibility on branb value* (unpulished Thesis). Universidad de Salamanca.
- El Ghou, S., Guedhami, O., Kwok, C. C. Y., & Mishra, D. R. (2011). Does corporate social responsibility affect the cost of capital?. *Journal of Banking & Finance*, 35(9), 2388-2406.
- Pourzamani, Z., Talebnia, G., Jahanshad, A. (2009). Efficiency evaluation of financial variables and economic variables in financial distress prediction models in Tehran Stock Exchange. *Journal of the Accounting and Auditting Review*, 16(2), 67-83.
- Saleh, M., Norhayah, Z., & Rusnah, M.. (2010). Corporate social responsibility disclosure and its relation on institutional ownership: Evidence from public listed companies in Malaysia. *Managerial Auditing Journal*, 25(6), 591-613. Doi: 10.1108/02686901011054881
- Servaes, H., & Tamayo, A. (2013). The impact of corporate social responsibility on firm value: The role of customer awareness. *Managerial Auditing Journal*, 59, 1045-1061. doi: 10.2307/23443926

- Suri, M., & Chapman, L. (1998). Large shareholders as monitors: Is there a trade-off between liquidity. *Journal of finance*, 53, 65-98.
- Tsoutsoura, M. (2004). *Corporate social responsibility and financial performance* [Working Paper]. US: Haas School of Business, University of California.
- Udo, E. A., & Obiora, I. K. (2006). Determinants of foreign direct investment and economic growth in the West African monetary zone: A system equations approach, GTAP. paper presented at *the 9th Annual Conference on Global Economic Analysis*, Addis Ababa, Etiopia.
- Waddock, S. A., & Gravesl, S. B. (1997). The corporate social performance- financial performance link. *Strategic Management Journal*, 18(4), 303-319. doi: 10.1002/(SICI)1097-0266(199704)18:4%3c303::AID-SMJ869%3e3.0.CO;2-G
- Zavgren, C. V. (1985). Corporate social responsibility disclosure and its relation on institutional ownership: Evidence from public listed companies in Malaysia.

